

norden

Ligestilling skaber et bæredygtigt samfund

Nordisk ligestillingspolitisk samarbejde 2011–2014

Ligestilling skaber et bæredygtigt samfund
Nordisk ligestillingspolitisk samarbejde 2011–2014

ANP 2010:781

© Nordisk Ministerråd, København 2010

ISBN 978-92-893-2168-6

Layout: Jette Koefoed

Fotos: s. 1, 3, 12, 18, 27: Karin Beate Nøsterud

s. 6: Image Select

Oplag: 500

Tryk: Arco Grafisk

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene
i den nordiske miljømærkning.
Publikationen kan bestilles på www.norden.org/order
Flere publikationer på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
Telefon (+45) 3396 0400

Nordisk Råd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
Telefon (+45) 3396 0200
www.norden.org

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er politisk, økonomisk og kulturelt forankret og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

norden

Indhold

4	1. Indledning
7	2. Organisering
7	3. Udfordringer i det nordiske ligestillingspolitiske samarbejde
8	3.1 Interne udfordringer i de nordiske organer
9	3.2 Eksterne udfordringer i regionen og globalt
11	4. Prioriterede temaer og områder 2011–2014
13	4.1 Norden
13	4.2 Baltikum
15	4.3 Nordvestrusland
16	4.4 Internationalt samarbejde
19	5. Bilag
	Milepæle i det nordiske ligestillingssamarbejde 1974–2010

1. Indledning

Det nordiske samarbejde, som omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland, blev formaliseret med oprettelsen af Nordisk Råd (NR) i 1952. Ti år senere i 1962 underskrev man Helsingforsaftalen som er det formelle politiske dokument med henblik på reguleringen af det nordiske samarbejde. Aftalen blev senest justeret i 1995. I 1971 blev Nordisk Ministerråd (NMR) oprettet for at varetage samarbejdet mellem de nordiske regeringer og den politiske ledelse i de selvstyrende områder. Det formelle ligestillingspolitiske samarbejde i Norden begyndte i 1980 med etableringen af Ministerrådet for Ligestilling. Yderligere detaljer om udviklingen af det nordiske ligestillingssamarbejde findes i den vedlagte oversigt over milepæle.

Nordisk Ministerråd har siden oprettelsen arbejdet aktivt for at udvikle og fremme ligebehandling og ligestilling i de nordiske samfund. I den nordiske kontekst betyder dette at omsorg, magt og indflydelse fordeles ligeligt mellem alle kvinder/piger og mænd/drenge, og at kvinder/piger og mænd/drenge har de samme rettigheder, pligter og muligheder inden for alle samfundsområder og i alle livsfaser. Et ligestillet samfund forudsætter et samfund uden nogen former for kønsrelateret vold og anden forskelsbehandling. Mænd og drenge aktive deltagelse i ligestillingsarbejdet er en forudsætning for at det skal lykkes at nå målet om et reelt ligestillet og mangfoldigt samfund.

Ved at ligestille alle mænd/drenge og kvinder/pigers erfaring, viden, kompetencer og perspektiver sikrer man både et bæredygtigt samfund og skaber et bedre og mere retfærdigt samfund. Ligestilling sikrer i højere grad at alle tilgængelige menneskelige ressourcer i samfundet kommer i spil hvilket øger forudsætningen for økonomisk vækst og sikrer velfærden.

Det nordiske ligestillingssamarbejde bygger på en fælles demokratisk tradition og historie. Samarbejdet har været og er stadig til gensidig gavn for de nordiske lande, de selvstyrende områder og nærområderne. Det er vigtigt at de relativt små nordiske velfærdssamfund udveksler erfaringer, udnytter hinandens viden og fører politiske debatter for at udvikle indholdet og forståelsen af hvad ligestilling, ligeværd og mangfoldighed er.

Det nye program skal opfylde kravet om *nordisk nytte* som Nordisk Ministerråd har stillet. *Nordisk nytte* indebærer at de prioriterede aktiviteter og den fagpolitiske vinkling af programmet skal dække behovene, interesseområderne og ønskerne i alle fem nordiske lande og i de selvstyrende områder. I denne sammenhæng er det især vigtigt at være bevidst om de opgaver og det ansvar Norden har for urbefolkningen i regionen.

Som al politik påvirkes ligestillingspolitikken både af den generelle samfundsudvikling, parterne på arbejdsmarkedet, det civile samfund, frivillighedssektoren og opinionens skiftende fokus. Et samfund i udvikling kræver en ligestillingspolitik i udvikling. Det nordiske samarbejde, som lægger vægt på nordisk nytte på tværs af landegrænserne, vil i højere grad end landene enkeltvis kunne imødekomme og opfange disse udfordringer og forandringer. Dette vil derfor komme hvert enkelt land og selvstyrende område til gode.

Norden er også en del af en stadig mere globaliseret verden. I 2007 blev de nordiske statsministre enige om en fornyet nordisk satsning på globaliseringsområdet, og i Nordisk Ministerråd har man iværksat en række globaliseringsinitiativer som er forankret i de forskellige fagministerråd. I Ministerrådet for Ligestilling vil man også i fremtiden arbejde for at ligestilling som et stærkt nordisk varemærke bliver integreret i de forskellige initiativer og aktiviteter.

At tage del i den globaliserede verden betyder at man fra nordisk side skal vise et internationalt engagement. Ligestilling er en del af den nordiske identitet og har været grundlæggende for vores demokratier og udviklingen af vores velfærdssamfund. Visionen for ligestillingsarbejdet i Nordisk Ministerråd er at være et forbillede for andre og internationalt at synliggøre hvordan vi i Norden møder globaliseringens udfordringer netop via implementeringen af en ligestillingspolitik som sikrer bæredygtige samfund – også i fremtiden.

2. Organisering

Det nordiske ligestillingssamarbejde koordineres af Ministerrådet for Ligestilling og Embedsmandskomitéen for Ligestilling. Desuden etableres der ved behov andre underudvalg og arbejdsgrupper med henblik på at støtte dette arbejde.

De ni andre fagministerråd og embedsmandskomitéer er ansvarlige for at implementere Nordisk Ministerråds vedtagne ligestillingspolitik om køns- og ligestillingsintegration (gender mainstreaming) i deres egne råd, komitéer, udvalg og tilknyttede institutioner, således at hver sektor er ansvarlig for at udvikle en overordnet politik inden for sin fagsektor i overensstemmelse med sektorprincippet.

Nordisk Institut for Kundskab og Køn (NIKK) er underlagt Ministerrådet for Ligestilling og indgår som en del af virkemiddelapparatet på ligestillingsområdet. NIKK har som en nordisk institution været styret af treårige mål- og resultatkontrakter med Nordisk Ministerråd. I løbet af foråret 2011 vil det blive klarlagt og vedtaget hvilket mandat, hvilken funktion og hvilken tilknytning NIKK skal have til Nordisk Ministerråd i fremtiden.

Samarbejdet med de tre baltiske lande koordineres af Nordisk Ministerråds sekretariat som sørger for at embedsmænd fra Norden og Baltikum kan mødes årligt. De nordisk-baltiske NB8-møder på ministerniveau afholdes efter behov. Samarbejdet med de baltiske lande udføres i tæt kontakt med Nordisk Ministerråds lokale kontorer i landene. Samarbejdet med Nordvestrusland er organiseret på en tilsvarende måde.

3. Udfordringer i det nordiske ligestillingspolitiske samarbejde

Det nordiske ligestillingspolitiske samarbejde står over for nye udfordringer på flere planer, herunder interne forhold i det nordiske samarbejde og de nordiske samfunds relation til en omskiftelig omverden.

Ud over de fagpolitiske udfordringer skal det nye samarbejdsprogram møde udfordringerne inden for ligebehandling af nye grupper i Norden. Programmet skal fokusere på andre globale problemstillinger som kræver nytænkning

og innovation fra de bedste talenter med henblik på at sikre den fremtidige udvikling af de nordiske velfærdssamfund når andelen af ældre øges og der bliver færre i den erhvervsaktive alder.

3.1 Interne udfordringer i de nordiske organer

Nordisk Ministerråd har traditionelt været optaget af at arbejde med køns-
ligestilling i de nordiske institutioner og organer. Man har gennemført forskellige tiltag både internt i de centrale fællessekretariater, øvrige nordiske institutioner og kontorer samt i underordnede udvalg og råd.

De nuværende tiltag som er en del af det interne fokus i samarbejdsprogram-
mets planperiode er:

- I: at samtlige fagministerråd inden 2012 skal identificere og integrere relevante ligestillingsperspektiver i sine virksomheder
- II: at Nordisk Ministerråds sekretariat (NMRS) skal udvikles til en arbejds-
plads hvor både kvinder og mænd kan varetage både karriere og familieliv
- III: at en policy for ligestilling og mangfoldighed 2011–2015 for ansatte i sekretariaterne i Nordisk Ministerråd (NMR), Nordisk Råd (NR) og Nordisk Kulturfond (NKF) skal implementeres med henblik på ligestilling især i forhold til alder, køn og nationalitet, men at der også skal tages hensyn til de nordiske samfunds mangfoldighed når det gælder etnisk oprindelse, religion, tro, handicap og seksuel orientering.

Siden 2006 har man gjort status over den interne ligestillingssituation i de nordiske organer med en ligestillingsredegørelse under Nordisk Råds årlige session. Redegørelsens fokus har ligget på integration af et køns- og ligestillingsperspektiv samt en statistik over kønsligestilling for medlemmer af råd og udvalg og for ansatte i nordiske institutioner.

Nordisk Ministerråd skal skabe en fælles forståelse, forpligtelse og en organisatorisk/administrativ struktur med henblik på at sikre implementeringen af det vedtagne nordiske ligestillingspolitiske samarbejde. Ligestillingspolitikken skal integreres i alle fagministerråd, organer, råd, institutioner, fagsektorer og udvalg. Hver sektor har et selvstændigt ansvar for at gennemføre integrationen på det pågældende område. Dette betyder at sektorerne skal arbejde for at nå og gennemføre de vedtagne ligestillingspolitiske mål og rapportere om tiltag med henblik på at nå disse.

De nordiske organers og institutioners virksomhed bør kunne bruges som gode eksempler for det udtalte nordiske ligestillingspolitiske samarbejde. Det forudsætter en løbende kvalificering af både medarbejderne og måderne

hvorpå man vælger at organisere køns- og ligestillingsintegrationen (gender mainstreaming). Derfor vil Ministerrådet for Ligestilling i planperioden intensivere og udvide det interne arbejde med køns- og ligestillingsintegration i de nordiske institutioner og organer, samt bidrage til at Nordisk Ministerråd udvikler en mere kønsopdelt nordisk statistik på relevante områder, således at det er muligt at se ligheder og forskelle mellem de nordiske lande og de selvstyrende områder. Dokumentation og viden er nødvendige grundlag for at fremme ligestilling og modvirke diskriminering. Det er derfor meget vigtigt at Nordisk Ministerråds forsknings- og udviklingsarbejde også indarbejder kønsperspektivet hvor det er relevant. Dette gælder især NordForsk som er ministerrådets vigtigste aktør på forskningsområdet.

Integration af ligestilling er det ene af to tværgående temaer i denne planperiode. Embedsmandskomiteén for Ligestilling planlægger at gennemføre nye tiltag for at øge både bevidstheden om og nødvendigheden af dette og samtidig finde nye metoder til at rapportere og synliggøre hvad der gøres inden for alle fagsektorer og i de nordiske institutioner. I løbet af den nye fireårige samarbejdsperiode vil Embedsmandskomiteén for Ligestilling arbejde målrettet med at implementere og forankre et nyt, mere effektivt og forpligtende rapporteringssystem for ministerråd, organer, råd, institutioner, fagsektorer og udvalg med henblik på de årlige ligestillingsredegørelser til Nordisk Råd.

3.2 Eksterne udfordringer i regionen og globalt

I en global sammenhæng har de nordiske landes ligestillingspolitik været et forbillede. Det skyldes at man i Norden i høj grad har haft succes med at implementere en ligestillingspolitik som har ændret hverdagen for almindelige borgere. Samtlige nordiske lande ligger derfor højt på forskellige internationale kønsligestillingsbarometre.

Der er stor international interesse for forskellige sider af de nordiske landes ligestillingspolitik, vores metoder, tiltag og resultater – for eksempel:

- at vi har en høj kvindelig arbejdsstyrke kombineret med en relativt høj fertilitet
- at vi har involveret mænd i udviklingen af ligestillingspolitikken
- at vi har omfordelt magt, indflydelse og omsorg mellem kvinder og mænd
- at vi har integreret familie- og ligestillingspolitikken og dermed gjort det muligt for begge køn at kombinere arbejdslivet og familielivet
- at vi har arbejdet for at vold i nære relationer bliver sat på den politiske dagsorden hvilket har medført tiltag både for voldssofrene og voldsudøverne

Med det øgede internationale samkvem og påvirkningen i en globaliseret verden opstår der nye ligestillingspolitiske udfordringer. Den nordiske ligestillingspolitik er ikke længere automatisk en model for andre lande. Mange både i og uden for Norden ser ligestilling som noget man kun har råd til i rige, velfungerende, vestlige demokratier. Dette er en udfordring for det nordiske ligestillingspolitiske samarbejde. Det er derfor vigtigt at synliggøre hvordan den nordiske ligestillingspolitik har udviklet sig over tid, samt at vise hvordan ligestilling har været grundlaget for udviklingen af vores demokratiske velfærdssamfund. Under den seneste finanskrise har de nordiske lande også vist at vores ligestillede samfund er langt mere bæredygtige i økonomiske nedgangstider. En sikring af ligestillingen mellem kønnene har derfor givet en stabil økonomisk vækst og fortsat velfærd.

Globale ligestillingspolitiske problemstillinger omhandler ikke blot køn, men inkluderer i stadig højere grad forhold som forskellige og mangfoldige etniske, religiøse og kulturelle tilhørsforhold, variable sociale eller regionale erfaringer og baggrunde, forskellige livsfaser, aldre og familiekonstellationer. De nordiske urbefolkninger skal også inkluderes i denne sammenhæng. Desuden er ligestillingspolitik også blevet en vigtig udviklingsfaktor efter krige og konflikter, især i lande hvor demokratiske strukturer og offentlige administrationer, herunder social- og sundhedssektorerne, er svage eller fraværende.

Hvis det nordiske ligestillingspolitiske samarbejde fortsat skal have som mål at være det bedste i verden og være en model for andre lande, skal det ligestillingspolitiske indhold udvikles i samspil med de samfundsmæssige udfordringer som findes i regionen og lige så høj grad i relation til de globale forhold. Det kan for eksempel betyde en inkludering af konsekvenserne af:

- ændringer i befolkningens alderssammensætning i kraft af den stadig stigende andel af ældre i vores del af verden
- ændringer i befolkningens sammensætning blandt andet på grund af den øgede mobilitet mellem lande og verdensdele
- ændringer for urbefolkningen i regionen som følge af samfunds- og klimaændringer
- nye arbejdsmåder som udviser grænserne mellem arbejdslivet og familielivet
- de stærkt kønsopdelte uddannelsesvalg – eksempelvis at piger i stadig højere grad tager en videregående uddannelse, mens drenge falder fra og ikke i samme grad tager en videregående uddannelse
- det stærkt kønsopdelte arbejdsliv i Norden som en vigtig årsag til urimelige lønforskelle
- at kønsrelateret vold er den mest alvorlige hindring for ligestilling og ligeværdig deltagelse på alle områder for piger/kvinder og drenge/mænd

- at mangfoldighed og ligebehandling for alle kræver nye perspektiver og alliancer med flere aktører såsom den private sektor, den frivillige sektor, forskere, beslutningstagere osv. med henblik på at nå målet om et reelt ligestillet samfund

4. Prioriterede temaer og områder 2011–2014

Det nordiske ligestillingsarbejde er omfattende. Derfor har det været nødvendigt at afgrænse fokus, opmærksomhed og ressourcer. De prioriterede temaer og områder for indeværende planperiode er opdelt i tre samarbejdskonstellationer med egne prioriterede temaer med eksempler på mulige aktiviteter:

I: samarbejdet i Norden

II: samarbejdet med de tre baltiske lande – Estland, Letland og Litauen

III: samarbejdet med Nordvestrusland

En fireårig planperiode kan være for lang med henblik på at opfange nye ligestillingsudfordringer som bliver aktuelle i løbet af perioden. Derfor vil de prioriterede temaer og områder løbende blive evalueret og tilpasset af hvert formandskab i deres sektorprogram og i den årlige handlingsplan. Ministerrådet for Ligestilling ønsker også en grundigere midtvejsevaluering i 2012 med en vurdering af hver samarbejdskonstellation og indholdet i den.

Der er to tværgående temaer i det nordiske ligestillingspolitiske samarbejde:

I: Integration af et køns- og ligestillingsperspektiv og II: Aktiv deltagelse af mænd/drenge – disse temaer skal integreres i alle de prioriterede temaer, områder og samarbejdskonstellationer som omtales i samarbejdsprogrammet.

De tværgående temaer skal inkorporeres indholdsmæssigt og tematisk i de prioriterede temaer og de aktiviteter som afledes af disse i for eksempel de årlige handlingsplaner. Ved at integrere de to tværgående temaer synliggør man både mænd/drenge og kvinder/pigers behov, rutiner og livssituation. Ved en sådan tilnærmelse mindskes muligheden for forskelsbehandling på baggrund af køn og samtidig øges bevidstheden om at køn spiller en rolle inden for samarbejde og udformning af politik, samt at både mænd og drenge er nødvendige i det ligestillingspolitiske arbejde. Målet med det nordiske ligestillingspolitiske samarbejde er også at udvikle ligestillingsintegrationen (gender mainstreaming) som metode og dermed styrke den som et strategisk redskab med henblik på at styrke ligestillingsarbejdet.

4.1 Norden

Ligestillingssamarbejdet bør have de samme prioriterede temaer i de fem nordiske lande – Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige – og de tre selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland. Men de aktiviteter som genereres ud fra de overordnede temaer skal tilpasses særligt til udfordringerne i de selvstyrende områder og andre randområder i Norden.

De prioriterede og overordnede temaer for det nordiske ligestillingssamarbejde er:

1. Ligestilling på arbejdsmarkedet
2. Ligestilling på uddannelsesområdet
3. Køn, etnicitet og ligestilling
4. Multolerance over for kønsrelateret vold

Aktuelle aktiviteter som tilpasser de prioriterede temaer til de lokale forhold og forudsætninger kan for eksempel være at:

- Udvikle aktiviteter og tiltag som sikrer at piger og drenge får mulighed for at gøre op med de kønsopdelte uddannelsesvalg
- Udvikle metoder og tiltag med henblik på at drenge og piger kan forholde sig kritisk til kønsmæssige stereotyper – for eksempel via ligestillingsundervisning i børnehaver, skoler og via kampagner rettet mod de personer som vejleder unge i deres uddannelsesvalg
- Sikre ligestilling mellem kvinder og mænd samt mangfoldigheden inden for forsknings-, universitets- og højskoleledelse, herunder ledelse i den private og offentlige sektor og virksomhedsbestyrelser
- Mindske det kønsopdelte arbejdsmarked og dermed udjævne lønforskellene mellem kvinder og mænd
- Sikre mangfoldighed, ligestilling og fuld deltagelse af alle kvinder/piger og mænd/drenge uanset etnisk og kulturel baggrund med henblik på at skabe en øget ligebehandling og ligestilling, således at alle kan realisere deres evner og ressourcer – i denne sammenhæng skal der lægges særlig vægt på regionens urbefolkning
- Arbejde mod kønsrelateret vold herunder tiltag som hindrer menneskehandel til seksuelle formål

4.2 Baltikum

Ligestillingssamarbejdet med de tre baltiske lande Estland, Letland og Litauen reguleres på samme måde som de øvrige samarbejdsområder af de overordnede gældende dokumenter. Ved samarbejdsprogrammets begyn-

delse i 2011 gælder følgende overordnede dokumenter: *Retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbejde med Estland, Letland og Litauen 2009–2013* og *Joint Nordic-Baltic Mobility Programmes 2009–2013* som omhandler områderne Public Administration, Business and Industry and Culture.

Såfremt de to ovennævnte dokumenter ændres eller der skal oprettes nye overordnede styringsdokumenter, vil den del af det fireårige samarbejdsprogram som berøres blive ændret. I henhold til det førstnævnte dokument skal der samarbejdes om: „... *fælles værdier som demokrati, god forvaltningsskik, ligestilling, ytringsfrihed og tolerance, hvor for eksempel kultursamarbejde kan virke som et bindemiddel i nordisk-baltiske relationer.*” ... „*Ligestillingsprincipperne er centrale og skal fortsat integreres i samarbejdet.*”

Samtlige temaer er udviklet i dialog mellem ministerrådets kontorer i landene, sekretariatet, det civile samfund og den frivillige sektor i hvert land. De prioriterede temaer for planperioden 2011–2014 er udviklet på baggrund af de indkomne indspil som efterfølgende er bearbejdet og godkendt af de tre baltiske landes ligestillingspolitiske myndigheder.

De prioriterede og overordnede temaer for det nordisk-baltiske ligestillingspolitiske samarbejde er:

1. Ligestilling på arbejdsmarkedet
2. Ligestillingsundervisning
3. Ligestilling/ligebehandling i det offentlige rum og i medierne
4. Nultolerance over for kønsrelateret vold

Aktuelle aktiviteter som tilpasser de prioriterede temaer til de lokale forhold og forudsætninger kan være:

- Konkrete tiltag med henblik på at sikre en tilpasning af arbejdsliv og familieliv og en mere ligestillet deltagelse af kvinder og mænd i magtpositioner inden for politik og erhvervsliv
- Ligestillingsundervisning for alle aldre og i alle sammenhænge, for eksempel i børnehaver og skoler (ved brug af tilpasning af hjælpemidler udviklet i Norden), men også for nøglepersoner i den offentlige og private sektor
- At formidle lokale succeshistorier med henblik på at skabe en større bevidsthed om bæredygtigheden af et reelt ligestillet samfund
- At skabe lokale netværk bestående af erfarne og vidende lokale ligestillingsaktører som kan formidle egne erfaringer og viden til nye grupper og aktører
- Arbejde mod kønsrelateret vold herunder tiltag som hindrer menneskehandel til seksuelle formål

Det enkelte formandskabsland kan i sit sektorprogram og i den årlige handlingsplan etablere forskellige aktiviteter så længe aktiviteterne kan knyttes til et af de prioriterede og overordnede samarbejdstemaer som er omtalt i programmet.

For alle temaer i det nordisk-baltiske samarbejde gælder at *I: Integration af et køns- og ligestillingsperspektiv* og *II: Aktiv deltagelse af mænd/drenge* skal integreres i de fire prioriterede temaer og de aktiviteter som afledes af disse.

4.3 Nordvestrusland

Nordisk Ministerråds ligestillingspolitiske samarbejde med Nordvestrusland reguleres på samme måde som de øvrige samarbejdsområder af de overordnede gældende dokumenter. Ved samarbejdsprogrammets begyndelse i 2011 gælder følgende overordnede dokumenter: 1) *“Protocol of intent between the Nordic Council of Ministers and the Government of St Petersburg of the Russian Federation”* og 2) *“Guidelines for the Nordic Council of Minister’s co-operation with North-West Russia 2009–2013”*.

Såfremt de to ovennævnte dokumenter ændres eller der skal oprettes nye overordnede styringsdokumenter, vil den del af det fireårige samarbejdsprogram som berøres blive ændret. Med baggrund i et citat hentet fra de to nævnte dokumenter skal man samarbejde om ...*“the development of gender equality...”* og *“Gender-equality principles are central and will be integrated into the co-operation.”*

Samtlige temaer er udviklet i dialog mellem ministerrådets kontorer i landene, sekretariatet, det civile samfund og den frivillige sektor i hvert land. De prioriterede temaer for planperioden 2011–2014 er udviklet på baggrund af de indkomne indspil som efterfølgende er bearbejdet og godkendt af de politiske myndigheder i regionen.

De prioriterede og overordnede temaer for det ligestillingspolitiske samarbejde med Nordvestrusland er:

1. Ligestillingsundervisning
2. Multolerance over for kønsrelateret vold

Aktuelle aktiviteter som tilpasser de prioriterede temaer til de lokale forhold og forudsætninger kan være:

- Ligestillingsundervisning i børnehaver og skoler (ved brug af tilpasning af hjælpemidler udviklet i Norden) som udgangspunkt for videre spredning i regionen

- At udvikle et bedre ligestillingspolitisk begrebsapparat i regionen med henblik på at vække interesse for ligestilling i nye målgrupper
- Integration af ligestilling (gender mainstreaming) gennemført i konkrete offentlige og private institutioner (også ved brug af metoder/hjælpe-midler udviklet i Norden) med henblik på videre spredning i regionen af lokale nøglepersoner
- At skabe lokale netværk bestående af erfarne og vidende lokale ligestillingsaktører som kan formidle egne erfaringer og viden til nye grupper og aktører
- At sørge for information om det ligestillingspolitiske samarbejde mellem Nordvestrusland og Norden i nye eller eksisterende fora og netværk
- At oversætte flere af de gode nordiske erfaringer om ligestilling til russisk (tilpasset russiske forhold og sprog)
- At etablere fora og operative netværk for det civile samfund og de frivillige organisationer med henblik på at sikre den videre udvikling af et ligestillet samfund
- Arbejde mod kønsrelateret vold herunder tiltag som hindrer menneskehandel til seksuelle formål

Det enkelte formandskabsland kan i sit sektorprogram og i den årlige handlingsplan etablere forskellige aktiviteter så længe aktiviteterne kan knyttes til et af de prioriterede og overordnede samarbejdstemaer.

For alle temaer i samarbejdet med Nordvestrusland gælder at *I: Integration af et køns- og ligestillingsperspektiv* og *II: Aktiv deltagelse af mænd/drenge skal integreres i de to prioriterede temaer og de aktiviteter som afledes af disse.*

4.4 Internationalt samarbejde

Der er allerede stor international interesse for nordisk ligestillingspolitik. Interessen fokuserer på en stadig stigende bevidsthed om værdien af ligestilling inden for familien, arbejdslivet og i samfundet generelt. Ministerrådet for Ligestilling satser derfor på et fortsat frugtbart internationalt samarbejde – både i regi af FN og inden for EU og Europarådet.

Det område inden for det nordiske ligestillingsarbejde som er særligt vigtigt i en europæisk sammenhæng er kvinders deltagelse i arbejdslivet og i beslutningsprocesser samt mænd og kvinders fordeling af og deltagelse i omsorgsopgaver i den nære familie. De nordiske erfaringer med en mere ligelig fordeling af omsorg, magt og indflydelse har vist sig mere bæredygtige med henblik på en god samfundsudvikling end andre modeller.

De nordiske lande og de selvstyrende områder samarbejder allerede med en række af EU's institutioner samt internationale organisationer som OECD (Organisationen for økonomisk samarbejde og udvikling), OSCE (Organisationen for sikkerhed og samarbejde i Europa) og IOM (International Organization for Migration) i den grad det er relevant. I den nye planperiode vil Ministerrådet for Ligestilling også lægge op til et tæt og løbende samarbejde med det nye europæiske institut for ligestilling i Vilnius.

De nordiske lande og selvstyrende områder deltager i FN med ligestillingspolitiske initiativer som blandt andet vil understrege betydningen af FN's *Platform of Action* fra 1995 for kvinders rettigheder. Nordisk Ministerråd for Ligestilling vil fortsat deltage ved de årlige møder i FN's Kvindekommission (The Commission on the Status of Women – CSW) med henblik på at profilere det nordiske ligestillingspolitiske samarbejde og at sikre betydningen af et globalt samarbejde inden for området. CSW vil også blive brugt til at få nye impulser ind i det nordiske samarbejde.

5. Bilag

Milepæle i det nordiske ligestillings-samarbejde 1974–2010

2010

Det nye fireårige samarbejdsprogram for det nordiske ligestillingssamarbejde 2011–2014 udarbejdes under det danske formandskab. Nordiske side events om resultater og udfordringer i relation til Beijing +15 ved FN's årlige Kvindekommision (CSW) i New York. Evaluering af Nordisk Institut for Kundskab om Køn (NIKK).

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Seminar om ligestilling i et vestnordisk perspektiv, Ilulissat, Grønland.
- Seminar om fremtidigt nordisk ligestillingssamarbejde under Nordisk Råds session i Reykjavik, Island.
- Projekt om finanskrisen og det kønsopdelte arbejdsmarked.
- Projekt om ligestilling blandt etniske minoriteter i Norden.
- Projekt om globaliseringsinitiativer.

2009

De nordiske og baltiske ligestillingsministre godkender et nyt nordisk-baltisk ligestillingssamarbejdsprogram for årene 2009–2010. Nordisk side event om ligestilling og klimaændringer ved FN's årlige Kvindekommision (CSW) i New York. Nordisk side event om ligestilling og klimaændringer, COP-15 i København, Danmark.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Seminar om ligestilling i loven, Torshavn, Færøerne.
- Seminar om ligestilling i skolen, Torshavn, Færøerne.
- Nordisk konference om ligestillingsundervisning i skolen, Reykjavik, Island.
- Konference om forældreledighed, omsorgspolitik og kønnes ligestilling, Reykjavik, Island.
- Afslutningskonference om køn og magt, Reykjavik, Island.
- Konference om Gender Equality and Demography, Skt. Petersborg, Rusland.
- Nordisk projekt om ligestilling og klimaforandringer.
- Nordisk projekt om køn og kultur påbegyndes af Ministerrådet for Uddannelse og Forskning. MR-JÄM støtter projektet.

Rapporten *Global press – nordiska lösningar? Nordisk globaliseringsbarometer 2008* udarbejdes til det nordiske globaliseringsforum i Sverige. Senere afholdes en nordisk konference om globalisering, ligestilling og køn.

2008

NB8-møde i Estland. Et nyt samarbejdsprogram for årene 2009–2010 godkendes. De nordiske og baltiske ligestillingsministre udarbejder en nordisk-baltisk *Memorandum of Understanding* for at bekæmpe menneskehandel for seksuelle ydelser. Nordisk side event om bekæmpelse af mænds vold mod kvinder ved FN's årlige Kvindekommission (CSW) i New York. Uddannelse i ligestillingsintegrering/kønsmainstreaming for formændene for embedsmandskomiteerne og ansatte ved Nordisk Ministerråds sekretariat.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Nordisk seminar om *Men's violence against women, honour-related violence and oppression and measures to combat trafficking in human beings for sexual purposes*. Nordisk Råds session.
- Nordisk-baltisk-russisk tværsektoriel konference om menneskehandel for seksuelle ydelser, Skt. Petersborg, Rusland.

2007

Nordisk-baltisk ministermøde. De nordiske ligestillingsministre diskuterer menneskehandel for seksuelle ydelser. Nordisk side event om den nye nordiske faderrolle ved FN's årlige Kvindekommission (CSW) i New York. 10th Anniversary of Women and Men in Dialogue, Riga, Letland. Afslutningskonference om mænd og ligestilling, Oslo, Norge. Nordisk-samisk ligestillingskonference, Oslo, Norge. Konference: Nordic-Baltic Police Women's Network, Tammerfors, Finland. En ny rapport udgives om hvilken indvirkning det at få børn har på kvinders og mænds løn. En konference om temaet arrangeres.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Nordisk projekt om lederskab i Norden i et kønsperspektiv.
- Projekt om menneskehandel og prostitution i Norden.
- Den nordiske undersøgelse *Familje- og velferdspolitiske ordninger i Norden – ulike modeller och deres konsekvenser for likestilling mellom kjønnene* præsenteres.

2006

MR-JÄM godkender et nyt samarbejdsprogram for det nordiske ligestillingsarbejde 2006–2010. Samarbejdsprogrammet prioriterer to temaer:

- Køn og magt.
- Køn og ungdom.

Konference om *Kön, makt och samarbete/-verkan med och för ungdom*. Nordisk side event om kvinders deltagelse i politik og ledelse ved FN's årlige Kvindekommission (CSW) i New York. På Nordisk Råds session præsenterer ligestillingsministrene resultaterne af en kortlægning af hvordan de forskellige ministerråd arbejder med at integrere et køns- og ligestillingsperspektiv i deres arbejde. NB8 MR møde, Tønsberg, Norge. De nordiske og baltiske ligestillingsministre vedtager på mødet et nordisk-baltisk samarbejdsprogram for ligestilling for årene 2007–2008. En nordisk hvidbog om unge og ligestilling præsenteres for ligestillingsministrene af et nordisk ungdomspanel.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Konference om mandeforskning, Reykjavik, Island.
- Konference om *familie- og velfærdspolitiske ordninger i Norden*.
- Konferencen *The process towards integrating gender perspective in the budgetary process (gender budgeting) – the Nordic experience* afslutter nordisk projekt om, hvordan man integrerer et kønsperspektiv i de nordiske statsbudgetter.
- Seminar om en koordineret indsats for at bekæmpe menneskehandel. Gennemføres i samarbejde med EK-S og EK-LOV.
- Seminar om *køn, kultur og kommunikation* i det fremtidige nordiske samarbejde.

2005

Nordisk side event om *Gender and Youth* ved FN's årlige Kvindekommission (CSW) i New York. Evaluering af Nordisk Institut for Kvinde- og Kønsforskning (NIKK) gennemføres på opdrag af EK-JÅM af Rambøll Management.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Nordisk konference om køn og unge med særligt fokus på drenge og pigers uddannelses- og erhvervsvalg.
- Konference om hvordan pornografiens udbredelse påvirker pigernes og drengenes opfattelse af køn.
- Seminar om mænd og ligestilling, København, Danmark.
- Seminar om mænd mellem arbejdslivet og familien, Finland.
- Projektet Samarbeta Jämt i Norden følger op på et tidligere seminar om integration og ligestilling.

2004

30-års jubilæumsseminar for det nordiske ligestillingssamarbejde, Reykjavik, Island. Handlingsplan for mænd og ligestilling 2004–2005 godkendes. Handlingsplanen tager fire temaer op: kønssocialisering, mænd og vold, mænd og det kønsopdelte arbejdsmarked, og mænd mellem arbejdsliv og familie. En række aktiviteter iværksættes. NB8-ministtermødet vedtager et nyt nordisk-baltisk samarbejdsprogram 2004–2006. Ministrene beslutter at foreslå en koordinering af myndighedernes, organisationernes og de

forskellige task forces indsatser i kampen mod menneskehandel. Et samarbejde indledes med Ministerrådet for Narkotika og Ministerrådet for Social- og Helsepolitik med særligt fokus på Nordvestrusland. Der udarbejdes en *Actionplan on Social Well Being* som præsenteres på et *kick-off* seminar i Skt. Petersborg i september. Nordisk side-event ved Northern Dimension Partnership on Public Health and Social Wellbeing (NDPHS) ministermøde i Tallinn, Estland.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- *Gender, Environment and Social Development in the West Nordic Countries and Arctic Areas* conference, Akureyri, Island.
- *10th Anniversary Seminarium Nordic Forum*, Åbo, Finland. Seminariet samler deltagere fra de nordiske og baltiske lande såvel som Nordvestrusland og Polen.
- Det nordiske forskningsprogram: Den nordiska mannen? påbegyndes.
- Projektet Integration af et kønsperspektiv i de nordiske statsbudgetter begynder. Projektet er et samarbejdsprojekt mellem EK-FINANS OG EK-JÄM.
- Projektet På Sporet av Likalön starter som del af et samarbejde mellem EK-JÄM og EK-A.

2003

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Konference om *Integration og ligestilling*, Malmø, Sverige.
- *3rd Baltic Sea Women's Conference on Women and Democracy*, Tallinn, Estland.
- Nordisk projekt om pornificering af det offentlige rum.

2002

Nordisk-baltisk kampagne mod handel med kvinder gennemføres i de nordiske og baltiske lande. Kampagnen er et samarbejde mellem landenes justits- og ligestillingsministerier. Møde om ligestilling mellem kvinder og mænd i et flerkulturelt Norden, Oslo, Norge. Ny hjemmeside lanceres: gender.norden.org

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Nordisk forskningskonference *Subjekt, politik och könskonstruktion: det jämställda Norden som framtidsverkstad*, Stockholm, Sverige.
- *Klart vi har ligestilling – er de noe å mase om?* Nordisk konference om piger og drenges kønssocialisering i det offentlige rum.

2001

Women and Democracy – The Second Conference Reykjavik-Vilnius, Vilnius, Litauen. I forbindelse med konferencen arrangeres et nordisk-baltisk møde mellem ligestillingsministrene. På mødet godkender ministrene et nordisk-baltisk samarbejdsprogram for 2001–2003.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- *Taking Wing* konference om *Gender Equality and Women in the Arctic*, Saariselkä, Finland.
- *Towards Gender Responsive Budgeting – highlevel conference*, Bruxelles, Belgien.
- *Kan mænd?* udkommer, og konferencen *Mænd, arbejdsliv og ligestilling* afholdes i København, Danmark.

2000

MR-JÄM godkender et nyt samarbejdsprogram for det nordiske ligestillingsarbejde 2001–2005. Samarbejdsprogrammet prioriterer tre temaer:

- Integration af et kønsperspektiv i de nordiske statsbudgetter.
- Mænd og ligestilling.
- Vold mod kvinder.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- *Gender Equality and the Future – 2nd Baltic Sea Women's Conference*, Helsingfors, Finland.
- *Gender Mainstreaming Competitiveness & Growth conference*, Paris, Frankrig.
- *Gender Mainstreaming i Norden – en strategi för jämställdhet, arbetsmarknads- och ungdomspolitik*, slutrapporten fra det nordiske mainstreaming projekt, udgives.

1999

Under konferencen *Women's World* som afholdes i Tromsø, Norge, afholdes et nordisk ministerrådsmøde og de nordiske ligestillingsministre deltager i en debat om velfærd i Norden.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- *Women and Democracy at the Dawn of the New Millenium conference*, Reykjavik, Island.
- *Likestillte demokratier? Kjønn og politikk i Norden* udkommer.

1997

Handlingsplan for mænd og ligestilling godkendes af MR-JÄM. På initiativ af MR-JÄM og MR-SAM godkendes en plan om integration af ligestilling i virksomheden i NMR's sekretariat. Det første nordisk-baltiske ligestillingsministtermøde afholdes. Et samarbejdsprogram for det nordisk-baltiske samarbejde for 1998–2000 godkendes.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Nordisk konference om kvinder, arbejde og økonomi, Reykjavik, Island.
- Nordisk-baltisk konference *Women and Men in Dialogue*, Valmiera, Letland.

1996

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Nordisk projekt om Gender Mainstreaming.
- *Norden och närområdena – kartläggning av jämställdhetssamarbete* udkommer.

1995

MR-JÄM godkender et nyt samarbejdsprogram for det nordiske ligestillingsarbejde 1995–2000. Samarbejdsprogrammet prioriterer fem temaer:

- Fremme af kvinders og mænds lige adgang til de politiske og økonomiske beslutningsprocesser.
- Fremme af kvinders og mænds økonomiske ligestilling og indflydelse.
- Fremme af et ligestillet arbejdsliv.
- Forbedring af både kvinder og mænds muligheder for at forene forældreskab og erhvervsarbejde.
- Påvirke den europæiske og den internationale udvikling på ligestillingsområdet.

Nordisk Institut for Kvinde- og Kønsforskning (NIKK) grundlægges og placeres på Universitetet i Oslo.

1994

Nordisk Forum, Åbo, Finland. I forbindelse med forummet afholdes et ministerrådsmøde mellem de nordiske ligestillingsministre. *Women and Men in the Nordic countries, Facts and Figures 1994* udgives.

1990

Nordisk projekt om ligeløn for mænd og kvinder i Norden.

1988

MR-JÄM godkender et nyt samarbejdsprogram for det nordiske ligestillingsarbejde 1989–1993. Samarbejdsprogrammet prioriterer to temaer:

- Kvinders rolle i den økonomiske udvikling.
- Kvinders og mænds muligheder for at kombinere familie- og arbejdsliv

Nordisk Forum Oslo, Norge. På forummet afholdes en officiel nordisk ligestillingskonference.

1987

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Nordisk projekt om mænd og ligestilling.
- Nordisk projekt om muslimske indvandrerkvinder.
- Nordisk projekt om flere kvinder i it-branchen.
- Nordisk projekt *Kan vi bo sammen?*.

Vi har ventet længe nok – håndbog i kvinderepræsentation udgives på dansk. Statistisk rapport om kvinder og mænd i Norden udgives.

1986

Det todelte arbejdsmarked – nordisk rapport udgives.

1985

Nordisk BRYT-projekt om det kønsopdelte arbejdsmarked (afsluttet i 1989). Bogen *Blomster & Spark, Samtaler med kvindelige politikere i Norden* udgives af Nordisk Ministerråd.

1982

Det første samarbejdsprogram for det nordiske ligestillingsarbejde godkendes af Ministerrådet for Ligestilling.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Nordisk projekt om kvinder i nordisk politik.
- Nordisk projekt om vold i parforholdet.

1981

En rådgiver, som arbejder med ligestilling som sit hovedarbejdsområde, ansættes på Nordisk Ministerråds sekretariat. Møde mellem de centrale nordiske arbejdsgiverforeninger og fagministerrådet for ligestilling. Nordisk projekt om den teknologiske udviklings betydning for kvinders og mænds ligestilling i arbejdslivet.

1980

Ligestillingsministrene overtager det faglige ansvar for det nordiske ligestillingssamarbejde. Der afholdes et møde mellem ligestillingsministrene og Nordisk Råds Social- og Miljøudvalg. Møde mellem ligestillingsudvalget og Nordens faglige samorganisation, Oslo, Norge. Nordisk projekt om todelte arbejdsmarkeder i Norden.

1979

Kontaktmøde om nordisk ligestillingssamarbejde arrangeres mellem repræsentanter for Nordisk ministerråd, Nordisk Råd, Nordens faglige samorganisation, nordiske arbejdsgiverforeninger, repræsentanter for nationale kvindeorganisationer og embedsmænd fra en række ministerier i de nordiske lande. Nordisk projekt om samfundsplanlægning og boformer.

1978

På et møde mellem Nordisk Råds Social- og Miljøudvalg og samarbejdsmistrene for Nordisk Ministerråd godkendes handlingsplanen for nordisk samarbejde om ligestillingsspørgsmål. På mødet foreslås at man opretter en embedsmandskomité for ligestillingsspørgsmål (EK-JÄM). Nordisk ligestil-

lingsbulletin nr. 1 udkommer i juni 1978. Nordisk projekt om ægteskab og forsørgelse i Norden.

1977

Nordisk Råds Social- og Miljøudvalg foreslår at en handlingsplan for nordisk samarbejde i ligestillingsspørgsmål skal præsenteres på Nordisk Råds session året efter.

Vigtige konferencer/seminarer og projekter:

- Nordisk seminar om retsbeskyttelse af ligestilling mellem kvinder og mænd i Norden, Esbo, Finland.
- Nordisk projekt om massemedier og ligestilling.
- Nordisk projekt om barselsorlov.

1976

Nordisk seminar om *ligestilling i familie- og arbejdsliv*, Glumslöv, Sverige.

1975

En nordisk kontaktgruppe for ligestillingsspørgsmål nedsættes og det første kontaktgruppemøde afholdes i april 1975.

1974

Nordisk Ministerråd beslutter i december 1974 at alle nordiske regeringer skal udpege en person til at holde kontakt med de øvrige nordiske regeringers administrationer i ligestillingsspørgsmål.

norden

Nordisk Ministerråd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

ANP 2010:781
ISBN 978-92-893-2168-6

